KATTA GURUHLARDA JUFTLIK VA GURUHLI IŞLARNING SAMARADORLIGINI HAMDA ULARNING TALABALAR ÖZLAŞTIRISHIGA TA'SIRINI BAHOLASH

Kamoljonova Manzura Sharofiddin qizi
Samarqand Chet Tillar Insituti Ingiliz
Tili Fakulteti Xorijiy Til Va Adabiyoti
Yònalishi 2-Kurs Talabasi
manzurakamoljonova@gmail.com
95 049 58 06
https://doi.org/10.5281/zenodo.24455643.

Annotatsiya. Uşbu maqolada katta guruhlarda ta'lim olayotgan talabalar bilan juftlik va guruhli işlaş usullaridan foydalanışning samaradorligi hamda ularning bilimlarni özlaştiriş jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi.Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarning faolligini oşiriş,mustaqil fikrlaş qobiliyatini rivojlantiriş va özaro hamkorlik muhitini şekllantiriş muhim vazifalardan biri hisoblanadi.Ayniqsa,talabalar soni köp bölgan auditoriyalarda har bir talabaning dars jarayonida faol iştirok etişini ta'minlaş muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi.Juftlik va guruhli işlar esa uşbu muammolarni bartaraf etişda samarali pedagogik vosita bölib xizmat qiladi. Maqolada mazkur metodlarning afzalliklari,mavjud muammolari va talabalar özlaştirişiga körsatadigan ta'siri yoritilgan.
Kalit sözlar: Katta guruhlar,juftlikda işlaş,guruhli iş,interfaol metodlar,hamkorlikda ta'lim, talabalar faolligi,bilimlarni özlaştiriş,kommunikativ kompetensiya,mustaqil fikrlaş, ta'lim samaradorligi.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oşirilayotgan islohotlar öquv jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarni keng joriy etishni talab qilmoqda.An'anaviy ta'limda öqituvchi asosiy bilim beruvçi,talaba esa köproq tinglovçi sifatida iştirok etgan bölsa, zamonaviy ta'limda talabaning mustaqil fikrlaşi,muammolarga yeçim topişi va dars jarayonida faol qatnaşişiga alohida e'tibor qaratilmoqda.Şu sababli hamkorlikda öqitish,juftlikda va kiçik guruhlarda işlaş kabi metodlarning ahamiyati tobora ortib bormoqda.Ayniqsa,oliy ta'lim muassasalarida talabalar soni köp bölgan guruhlarda samarali dars taşkil etiş öqituvçidan alohida yondaşuv va puxta rejalashtirişni talab qiladi.Çunki katta guruhlarda barça talabalarni birdek darsga jalb qiliş,ularning fikrlarini tinglaş va individual bilim darajasini aniqlaş har doim ham oson emas.Bunday vaziyatda juftlik va guruhli işlar muhim ahamiyat kasb etadi.Juftlikda işlaş talabalarni ikki kişidan iborat şeklda birgalikda topşiriq bajarishga undaydi.Guruhli işlaş esa bir neçta talabaning umumiy maqsad sari hamkorlikda faoliyat olib borishini anglatadi.Uşbu metodlar nafaqat bilimlarni mustahkamlaş,balki muloqot qiliş,fikr almaşiş,mas'uliyatni his etiş va jamoada işlaş könikmalarini rivojlantirişga ham xizmat qiladi.Mazkur maqolaning asosiy maqsadi katta guruhlarda juftlik va guruhli işlarni taşkil etişning samaradorligini örganish, ularning talabalar bilimini özlaştirişiga ta'sirini baholaş hamda ta'lim jarayonida uşbu metodlardan foydalanış böyiça tavsiyalar işlab çiqişdan iborat.

Asosiy qism

Zamonaviy pedagogik yondaşuvlarda talabaning ta'lim jarayonidagi faol iştiroki bilimlarni samarali özlaştirişning muhim omillaridan biri sifatida qaraladi.Şu nuqtayi nazardan,juftlik va guruhli işlar

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

hamkorlikda öqitish metodlarining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.Bunday faoliyat davomida talabalar faqat öqituvçidan ma'lumot olish bilan çeklanib qolmay,balki öz bilimlarini boşqalar bilan böl işadi, turli fikrlarni taqqoslaydi va muammolarga birgalikda yeçim izlaydi.Juftlikda işlaş katta guruhlarda qöllaş uçun qulay metodlardan biridir.Bunda öqituvchi talabalarga ma'lum bir savol,matn,muammoli vaziyat yoki amaliy topşiriq beradi.Talabalar esa juftlikda özaro fikr almaşib,berilgan vazifani bajaradilar.Masalan,ingliz tili darslarida ikki talaba özaro suhbat taşkil qilishi, matnni birgalikda tahlil qilishi yoki yangi sözlardan foydalanib gaplar tuzishi mumkin.Bunday maşğulotlarda har bir talaba bevosita iştirok etiş imkoniyatiga ega böladi.Juftlikda işlaşning eng muhim afzalliklaridan biri talabalarning darsdagi faolligini oşirişidir.Katta auditoriyada ayrim talabalar köpçilik oldida fikr bildirişga tortinishi mumkin.Ammo ikki kişilik muhitda ular öz fikrlarini erkinroq ifodalaş imkoniyatiga ega böladilar.Natijada talabalarda özига bölgan işonç ortadi,nutqiy faollik rivojlanadi va örganilayotgan mavzu yuzasidan çuqurroq tuşunça şekllanadi.Guruhli işlar esa talabalarni jamoaviy faoliyatga jalb etiş orqali ta'lim samaradorligini oşirişga xizmat qiladi.Bunda talabalar odatda 4–6 kişilik kiçik guruhlarga ajratiladi va har bir guruhga muayyan topşiriq beriladi.Guruh a'zolari vazifalarni özaro taqsimlaydi,fikrlarini muhokama qiladi va umumiy natijaga erişişga harakat qiladi.Bunday jarayonda har bir iştirokçining hissasi muhim hisoblanadi.Guruhli işlarning samaradorligi, avvalo,talabalar örtasida hamkorlik muhitining şekllan işida namoyon böladi.Çunki birgalikda işlaş davomida talabalar bir-birining fikrlarini tinglaş,öz nuqtayi nazarini asoslaş,murosaga keliş va umumiy qaror qabul qil işni örganadilar.Bundan taşqari,guruhli topşiriqlar tanqidiy va ijodiy fikrlaş qobiliyatini rivojlantirişga ham yordam beradi.Amerikalik pedagog va psixolog Lev Vygotskiyning ijtimoiy rivojlanish nazariyasiga köra, insonning biliş jarayoni ijtimoiy munosabatlar va boşqalar bilan muloqot qiliş orqali rivojlanadi.Uning qar aşlari ta'lim jarayonida özaro hamkorlik va tengdoşlar bilan bilim alm aşişning ahamiyatini tuşunishda muhim nazariy asos böladi va xizmat qiladi.Bu yondaşuv juftlik va guruhli işlarning pedagogik ahamiyatini izohlaşga yordam beradi.Şuningdek,amerikalik olim Devid Jonson va Rojer Jonson hamkorlikda öqitish böyiça olib borgan tadqiqotlarida ijobiy özaro bog'liqlik,individual mas'uliyat va bevosita muloqotning ta'lim natijalariga ta'sirini ta'kidlaydilar.Ularning yondaşuviga köra,samarali guruhli işda har bir talaba umumiy natijaga hissa qöşişi va öz vazifasi uçun javobgar bölişi kerak.Katta guruhlarda juftlik va guruhli işlarni taşkil etiş talabalar özlaştirişiga bir neça jihatdan ta'sir körsatadi.Birinçidan,talabalar yangi ma'lumotlarni özaro tuşuntiriş orqali mavzuni yaxşiroq anglaydilar.Ikkinçidan,muhokama jarayonida turli fikrlar bilan tanişiş ularning bilim doirasini kengaytiradi.Uçinçidan,amaliy topşiriqlarni bajariş nazariy bilimlarni mustahkamlaşga yordam beradi.Törtinçidan,talabalar öz bilimlaridagi kamçiliklarni aniqlaş va ularni bartaraf etiş imkoniyatiga ega böladilar.Biroq uşbu metodlardan foydalanişda ayrim muammolar ham mavjud.Masalan,guruhdagi barça talabalar bir xil darajada faol bölmasligi mumkin.Ayrim talabalar topşiriq bajarişda boşqalarga tayanib qoladi,ba'zilari esa öz fikrini bildirişda qiynaladi.Şuningdek,katta guruhlarda şovqin köp ayişi,vaqtni to'g'ri taqsimlaş qiyinlaşişi va öqituvçining barça guruhlarni nazorat qilişı murakkablaşişi mumkin.Uşbu muammolarni bartaraf etiş uçun öqituvchi maşğulotni oldindan puxta rejalashtirişi zarur.Har bir guruhga aniq vazifa berilişi,guruh a'zolari örtasida rollar taqsimlanişı va topşiriqni bajariş uçun belgilangan vaqt körsatilişi kerak.Masalan,bir talaba guruh rahbari,ikkinçisi yozuvçi,uçinçisi ma'lumot to'plovçi,yana biri esa taqdimotçi vazifasini bajar işı mumkin.Bu usul har bir talabaning faol iştirokini ta'minlaşga yordam beradi.Juftlik va guruhli işlarning samaradorligini baholaşda bir neçta mezonlardan foydalaniş mumkin.Bular talabalar faolligi,topşiriqning to'g'ri bajarilişı,mavzuni tuşuniş darajasi,öz fikrini ifodalaş qobiliyati,hamkorlik va yakuniy natijadan iborat. Şuningdek,maşğulotdan oldingi va keyingi bilimlarni tekşiriş orqali uşbu metodlarning özlaştirişga

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

ta'sirini aniql aş mumkin.Masalan,öqituvchi yangi mavzuni tuşuntirişdan oldin qisqa test ötkazib,dars yakunida şu mavzuga oid qayta test taşkil qilişı mumkin.Natijalar taqqoslanganda talabalarning bilim darajasidagi özgar işlar aniqlanadi.Bundan taşqari,talabalar orasida anonim sörovnoma ötkaziş orqali ularning juftlik va guruhli maşğulotlarga munosabatini örganiş mumkin.Bunda talabalar qaysi usulda mavzuni yaxşiroq tuşunganini,qaysi faoliyat ularga qulay bölganini va qanday qiyinçiliklarga duç kelganini bildirişlari mumkin.Ayniqsa,çet tillarini öqit işda juftlik va guruhli işlarning ahamiyati katta.Çunki til örganiş faqat grammatik qoidalarni yodlaş yoki yangi sözlarni özlaştirişdan iborat emas.Unda tinglab tuşuniş, gapiriş,öqiş va yoziş könikmalarini birgalikda rivojlantiriş talab etiladi.Juftlikda suhbatlaşiş,guruhda munozara taşkil qiliş,matnlarni tahlil qiliş va rolli öyinlardan foydalaniş talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantiradi.Masalan,ingliz tili maşğulotida talabalarni kiçik guruhlarga ajratib,ularga muayyan mavzu böyiça taqdimot tayyorlaş topşirig'i berilişı mumkin.Har bir talaba mavzuning bir qismini örganadi va guruh a'zolari bilan ma'lumot almaşadi.Yakunda umumiy taqdimot tayyorlanadi.Bu jarayonda talabalar nafaqat ingliz tilidagi bilimlarini mustahkamlaydilar,balki jamoada işlaş,vaqtni boşqariş va omma oldida chiqiş qiliş könikmalarini ham rivojlantiradilar.Şuni ta'kidlaş kerakki,juftlik va guruhli işlarning samaradorligi faqat topşiriqlar soni yoki maşğulot davomiyligiga bog'liq emas. Eng muhim jihat - topşiriqlarning mazmuni, talabalarning iştiroki va öqituvchining to'g'ri yönaltirişidir.Agar topşiriq aniq maqsadga ega bölsa va har bir talabaning iştiroki ta'minlansa,uşbu metodlar ta'lim natijalarini yaxşilaşga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda,katta guruhlarda juftlik va guruhli işlarni taşkil etiş zamonaviy ta'lim jarayonining samarali usullaridan biri hisoblanadi.Uşbu metodlar talabalarni dars jarayoniga faol jalb qiliş,bilimlarni mustahkamlaş,mustaqil fikrlaş va muloqot könikmalarini rivojlantiriş imkonini beradi.Ayniqsa, talabalar soni köp bölgan auditoriyalarda har bir talabaning maşğulotda iştirok etişini ta'minlaşda juftlikda işlaş muhim ahamiyatga ega.Guruhli işlar esa talabalarda jamoaviy mas'uliyat,özaro hurmat, hamkorlik va muammolarni birgalikda hal qiliş könikmalarini şekllantiradi.Biroq uşbu metodlarning yuqori samaradorligiga erişiş uçun topşiriqlarni to'g'ri taqsimlaş,har bir talabaning individual iştirokini nazorat qiliş va baholaş mezonlarini oldindan belgilaş zarur.Şu sababli oliy ta'lim muassasalarida juftlik va guruhli işlardan muntazam,maqsadli hamda fan xususiyatlariga mos ravishda foydalaniş tavsiya etiladi.Bunday yondaşuv nafaqat talabalarning fanlarni özlaştiriş darajasini oşiradi, balki ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatida zarur böladigan hamkorlik,muloqot va mustaqil qaror qabul qiliş könikmalariga ham tayyorlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Atayeva B.Başlang'iç ta'limda interfaol metodlardan foydalan iş-2025.(https://maktabgacha-va-maktab-talimi-jurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/1124?utm_source=chatgpt.com).
2. Nurulloyeva G.Başlang'iç sinf fanlarini öqitiş jarayonida hamkorlik pedagogikasi imkoniyatlaridan foydalan iş.2025. [Elektron manba](https://www.in-academy.uz/index.php/YO/article/view/29250?utm_source=chatgpt.com).
3. Eshdavlatova Q.E.Oliy ta'limda interfaol öqit iş metodlarini qöll aşning samaradorligi. [Elektron manba](https://maktabgacha-va-maktab-talimi-jurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/9777?utm_source=chatgpt.com).

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

4. Shavazova N.M.Başlang'iç sinf öqiş darslarida interfaol metodlardan foydalan iş-2025. [Elektron manba](https://inlibrary.uz/index.php/iqro/article/view/90267?utm_source=chatgpt.com).
5. Uzaqbaeva J.T.Umumiy örta ta'limda tarbiya fanini öqit işda interfaol metodlardan foydalan iş. – 2025. [Elektron manba](https://inlibrary.uz/index.php/yoitj/article/view/71544?utm_source=chatgpt.com).
6. Tirkasheva S.Ta'lim metodlarining pedagogik mohiyati. – 2025. [Elektron manba](https://inlibrary.uz/index.php/universaljurnal/article/view/86650?utm_source=chatgpt.com).
7. Ibotova D. Pedagogik ta'lim jarayonida interfaol metodlar va vositalardan foydalan işning pedagogik muammo sifatida. – 2025. [Elektron manba](https://inlibrary.uz/index.php/tafps/article/view/120790?utm_source=chatgpt.com).
8. Baxridinov Z. Sh. Öquv jarayonini sifatli taşkil etiş yuqori ta'lim olish garovidir. [Elektron manba](https://inlibrary.uz/index.php/international-scientific/article/view/76644?utm_source=chatgpt.com).
9. Ergasheva S.Yo., Sultonova Ö. N. Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalan işning pedagogik samaradorligi. [Elektron manba](https://maktabgacha-va-maktab-talimi-jurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/9756?utm_source=chatgpt.com).
10. Saidova Z., Ashurova T. Bölajak maktabgaça ta'lim tarbiyachilarining öquv-biluv faoliyatini motivatsiyalaşda interfaol metodlardan foydalan iş. [Elektron manba](https://maktabgacha-va-maktab-talimi-jurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/6549?utm_source=chatgpt.com).

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.